

Enquêteresultaten zetmeelaardappeltelers Agrobiokon 3

Resultaten van de enquête ter inventarisatie van vragen en wensen van zetmeelaardappeltelers, bij de start van Agrobiokon 3.

Ir. B.W. Klein Swormink

© 2002 Wageningen, Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Praktijkonderzoek Plant & Omgeving.

Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V. is niet aansprakelijk voor eventuele schadelijke gevolgen die kunnen ontstaan bij gebruik van gegevens uit deze uitgave.

Agrobiokon 3 is het platform van Avebe, HPA en kennisinstellingen voor innovatie van zetmeelproductieketens.

Projectnummer: 110292

Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V.

Sector akkerbouw en vollegrondsgroenten

Adres : Edelhertweg 1, Lelystad
: Postbus 430, 8200 AK, Lelystad
Tel. : 0320 - 291111
Fax : 0320 - 230479
E-mail : info@ppo.dlo.nl
Internet : www.ppo.dlo.nl

Inhoudsopgave

pagina

1	INLEIDING	5
1.1	Achtergrond	5
1.2	Doelstelling Agrobiokon 3.....	5
1.3	Doelstellingen enquête	5
1.4	Opbouw van het rapport	6
2	WERKWIJZE.....	7
2.1	De vragenlijst	7
2.2	De procedure	7
2.3	Het vervolg.....	7
3	RESULTATEN EN DISCUSSIE	9
3.1	Algemeen.....	9
3.2	Vraag 1: Mogelijkheden voor verbetering	9
3.3	Vraag 2: Interessante onderwerpen.....	11
3.4	Vraag 3: Hoeveelheid te besteden tijd	12
3.5	Vraag 4: Vorm van informatieaanbod.....	13
3.6	Vraag 5: Opmerkingen van telers	14
3.7	Dwarsverbanden.....	14
4	TEN SLOTTE	17
4.1	Conclusies	17
4.2	Aanbevelingen	17
	BIJLAGEN.....	19
I	VRAGENLIJST	21
II	OPMERKINGEN TELERS	23
III	DATA VOOR DWARSVERBANDEN	26

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Sinds jaar en dag staat het veenkoloniale akkerbouwgebied in Noordoost Nederland bekend om de productie van zetmeelaardappelen. Deze aardappelen worden door de coöperatieve industrie AVEBE verwerkt tot zetmeel en vele derivaten. Voor zowel de regionale economie als het landgebruik is de zetmeelaardappelteelt en verwerking van wezenlijk belang.

De aardappelzetmeelketen staat echter onder toenemende druk door verder afbouw van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) van de Europese Unie, stagnerende opbrengsten per hectare, verdere aanscherping van gewasbeschermings-, mest- en mineralenbeleid en afname van het areaal en van het aantal producerende bedrijven.

Om ook in de toekomst een duurzame aardappelzetmeelketen te behouden, is het noodzakelijk dat er een rendementsverbetering optreedt. Hiertoe is een platform Agrobiokon (Agro-Biotechnologisch Koolhydraat Onderzoek, NO-Nederland) opgericht met daarin verwerkende industrie (AVEBE), telers (Hoofdproductschap Akkerbouw) en het Samenwerkingsverband Noord-Nederland, EZ/Kompas en het Ministerie van LNV vertegenwoordigd als financiers. De kennisinstellingen zijn de leveranciers van kennis en informatie. Projecten binnen dit platform behelzen zowel verdere optimalisering en innovaties in het zetmeelverwerkingsproces, als een verbetering van het rendement van de zetmeelaardappelteelt.

1.2 Doelstelling Agrobiokon 3

De doelstelling van Agrobiokon 3, als één van de onderzoek- en kennisprogramma's rondom de zetmeelketen, luidt als volgt (uit het projectvoorstel Agrobiokon 3, hoofdstuk 4);

“...om per 2006 innovaties op akkerbouwbedrijven geïmplementeerd te hebben waarmee telers 500 Euro saldoverhoging per hectare realiseren (ten opzichte van een productieniveau van 40 ton/ha veldgewicht met een onderwatergewicht van 470 gram) en; de hoeveelheid ingezette hulpstoffen (gewasbeschermingsmiddelen, nutriënten en water) per kilogram product te verminderen...”

Dat moet bereikt worden door middel van ontwikkeling van nieuwe kennis door onderzoek, een verdere aanscherping van bestaande kennis en bovenal het overbrengen van die kennis aan de telers, zodanig dat optimaliserende maatregelen ook worden toegepast in de praktijk en hun effect sorteren, m.a.w. het rendement van de teelt verbeteren. Een belangrijk deel van het onderzoeksprogramma betreft het verspreiden en implementeren van kennis en informatie. In dat kader zijn communicatie en kennisprocessen met en tussen telers centrale begrippen in het programma.

1.3 Doelstellingen enquête

Uit ervaringen opgedaan bij eerdere projecten met praktijkbedrijven blijkt dat het van essentieel belang is dat de geleverde informatie (zowel qua vorm en inhoud) aansluit bij de beleving en vraag van de doelgroep. Die aansluiting is een voorwaarde voor het begin van een meerjarig proces, waarin telers samen met projectmedewerkers kunnen werken aan rendementsverbetering van de zetmeelaardappelteelt. Om een dergelijke afstemming te realiseren, is er voor gekozen om vooraf aan de inhoudelijke communicatie en kennisoverdrachtactiviteiten eerst een inventarisatie uit te voeren onder de telers. Deze inventarisatie of vraagarticulatie heeft dus een tweeledig doel:

-
1. *Inventariseren van de vraag van telers naar kennis en informatie voor wat betreft inhoud, vorm en hoeveelheid te besteden tijd.*
 2. *Eerste stap in het opbouwen van een vertrouwensrelatie met de telers, die nodig is voor een succesvol verloop van het proces van kennisoverdracht en – uitwisseling dat Agrobiokon 3 in de komende jaren wil organiseren.*

1.4 Opbouw van het rapport

Deze tekst beslaat een rapportage van de enquête onder alle zetmeelaardappeltelers van AVEBE. Eerst zal de gekozen werkwijze worden belicht en vervolgens komen de resultaten van de enquête aan de orde. Op hoofdlijnen zullen deze resultaten worden bediscussieerd en aansluitend worden er conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan voor het verdere traject van Agrobiokon 3. In de bijlagen vindt u onder andere de gebruikte vragenlijst.

2 Werkwijze

2.1 De vragenlijst

Bij het opstellen van een vragenlijst moet het belang van de diepgang van de verkregen informatie (verklarend vermogen), worden afgewogen tegen de waarschijnlijkheid van een grote respons (representativiteit). Naarmate er meer en diepgaandere vragen gesteld worden, neemt enerzijds het informatieve gehalte toe. Anderzijds is het risico dat een teler de lijst niet of onvolledig invult ook groter, waardoor de resultaten minder in aantal zijn en dus ook minder representatief zijn voor de gehele populatie van telers. Om de benodigde tijd om de lijst in te vullen acceptabel te houden, is besloten de vragenlijst te beperken tot 5 vragen, uitgeschreven op twee A4-tjes. Zodoende is geprobeerd een zo hoog mogelijke respons op de enquête te realiseren. Een compacte en zorgvuldige vraagstelling moest voldoende diepgang in de resultaten bewerkstelligen.

De vragen richtten zich op de mogelijkheden voor verbeteringen in de teelt naar inschatting van de telers, de meest nuttige inhoudelijke onderwerpen, de tijdsbesteding en de vorm waarin de informatie uitgewisseld zou kunnen worden. Ook werd er ruimte gegeven voor algemene opmerkingen. In hoofdstuk 3 worden deze vragen samen met de resultaten verder uitgewerkt. De vragenlijst zelf is terug te vinden in de bijlagen (I).

2.2 De procedure

Nadat de vragenlijst opgesteld was, is deze eind begin oktober met een begeleidende brief naar alle zetmeelaardappel telers in Nederland gestuurd. Dat betrof ongeveer 2600 adressen (HPA-bestand). De telers werd gevraagd de ingevulde vragenlijst in een bijgevoegde gefrankeerde envelop te retourneren voor 15 november. De analyseresultaten zoals ze in dit rapport worden gepresenteerd, zijn gebaseerd op de gegevens die voor 15 november werden ingezonden. De twee weken na die datum druppelden nog steeds enkele reacties binnen. Deze reacties zijn niet opgenomen in de analyse van dit rapport, maar de verlate reacties zullen later op dezelfde wijze worden gebruikt in de communicatie met de telers als de tijdige reacties.

2.3 Het vervolg

De analyse van de gegevens uit het databestand en resultaten daarvan worden gepresenteerd in het volgende hoofdstuk. Het is nadrukkelijk de bedoeling dat de wensen van de telers zo goed mogelijk worden meegenomen in het vervolgtraject van Agrobiokon 3, zowel wat betreft inhoudelijke als procesmatige keuzes. Hier wordt in de aanbevelingen (hoofdstuk 4.2) op terug gekomen.

3 Resultaten en discussie

In dit hoofdstuk worden de analyse-uitkomsten van de enquête per vraag (1 t/m 5) besproken. Voor zover mogelijk worden ze in de omkaderde tekststukken ook bediscussieerd. In hoofdstuk 4 zullen conclusies worden getrokken en aanbevelingen worden gedaan.

3.1 Algemeen

Op 15 november hadden 471 telers de vragenlijst geretourneerd (zie tabel 3.1). Daarmee komt de totale respons op ruim 18 procent. Alhoewel de uiterlijke inleverdatum op het moment van schrijven al enige weken terug is, komen er nog iedere week een aantal formulieren binnen, waardoor de totale respons nog verder zal zijn opgelopen.

Van de 471 formulieren op 15 november, stuurden 17 mensen het formulier wel terug, maar vulden niets in. In de meeste gevallen bleken deze respondenten inmiddels geen aardappelen meer te telen, of dat het aankomend teeltseizoen niet meer te zullen doen. Een enkele keer gaven telers blijk van hun frustratie ten aanzien van pogingen van Agrobiokon om het teeltrendement op akkerbouwbedrijven te verbeteren. Zij gaven aan hieraan inmiddels niet meer te willen meewerken.

Tabel 3.1: Algemene responsgegevens op 15 november 2002.

	Aantal	
Totaal verstuurd	2600	
Totaal terug ontvangen	471	18%
Totaal ingevuld	454	17%

Een respons van bijna 20% lijkt vrij redelijk voor een enquête als deze. Uit andere ervaringen blijkt dat normaal gesproken ongeveer een vijfde van een populatie, direct betrokken bij een onderwerp, een vragenlijst retourneert. In die zin lijkt de keuze voor een relatief korte vragenlijst dus een goede geweest te zijn: een langere lijst had waarschijnlijk minder respons opgeleverd.

3.2 Vraag 1: Mogelijkheden voor verbetering

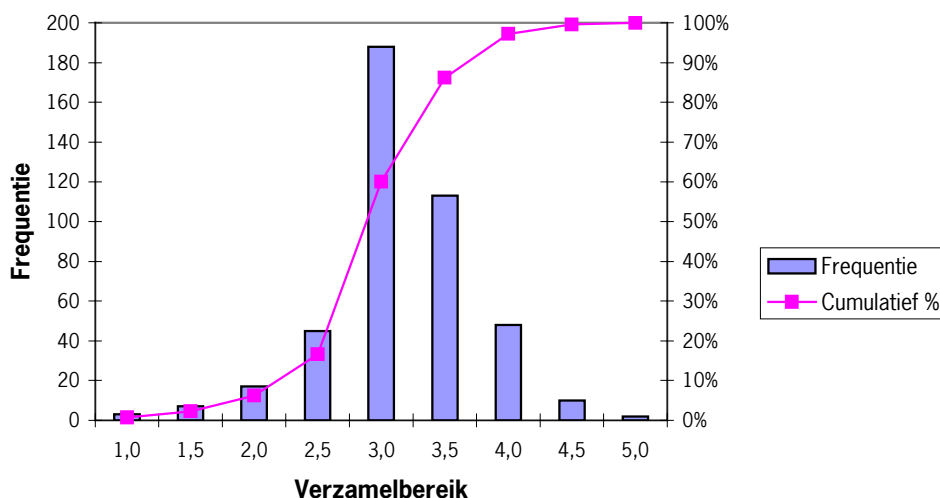
De eerste vraag betrof de inschatting van de telers van mogelijkheden om het teelttechnische resultaat van de zetmeelaardappelteelt op hun bedrijf nog verder te verbeteren. De telers konden hierbij op een balk een kruisje zetten. De schaal op deze balk liep van 'heel weinig', 'weinig', 'normaal' naar 'veel' en 'heel veel'. In de analyse is dit omgezet in een getal met een decimaal tussen 1 en 5, waarbij 1 'heel weinig' en 5 'heel veel' betrof.

Tabel 3.2: Resultaten vraag 1

Ziet u mogelijkheden?	Waarde
Gemiddelde	3,09
Standaarddeviatie	0,60
Niets ingevuld	4%

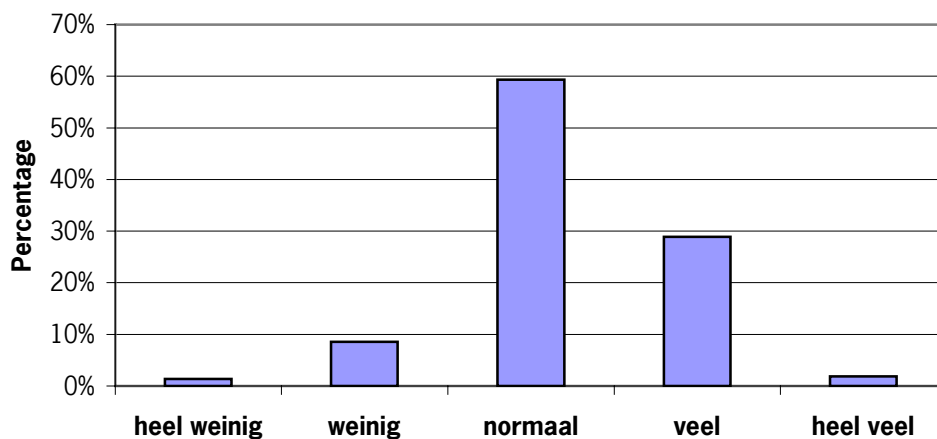
In tabel 3.2 staat het gemiddelde van alle respondenten met bijbehorende standaarddeviatie. Het blijkt dat de telers gemiddeld net iets meer dan normale mogelijkheden zien voor verbeteringen van hun

teelttechnische resultaten (3,09). Vier procent van de respondenten vulde de vraag niet in.

Figuur 3.1: Histogram van de inschatting van telers, t.a.v. mogelijkheden tot verbeteringen in de zetmeelaardappelteelt.

In figuur 3.1 staat de frequentieverdeling weergegeven, evenals de procentuele cumulatie over het verzamelbereik van 1,0 (heel weinig) tot 5,0 (heel veel). In figuur 3.2 staan dezelfde gegevens nogmaals, maar nu grof verzameld in de vijf tekstuele categorieën

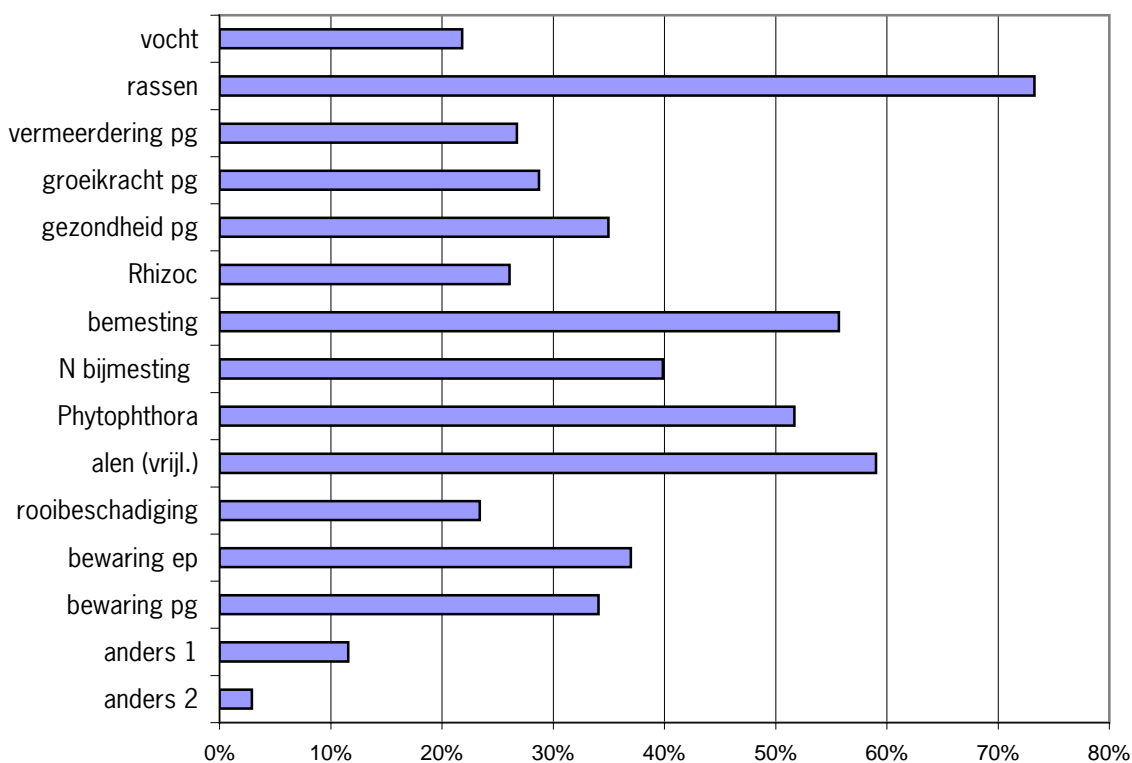
Figuur 3.2: Procentuele verdeling over de grove categorieën (heel weinig-heel veel) van de inschatting van telers, t.a.v. mogelijkheden tot verbeteringen in de zetmeelaardappelteelt

Uit beide grafieken blijkt dat de verdeling redelijk normaal is, maar er wel veel telers aan de positieve kant van het gemiddelde zitten. De groep die aangeeft 'veel' mogelijkheden te zien is relatief groot, in elk geval groter dan de groep die 'weinig' mogelijkheden ziet. De resultaten laten dus een licht positief tot positief perspectief zien voor Agrobiokon 3.

De inschatting van een teler hoeveel er nog te verbeteren valt op zijn bedrijf is voor velen waarschijnlijk nauw verbonden met de motivatie om er ook werkelijk mee aan de slag te gaan. Dit is een ervaring uit andere kennisintensieve projecten met telers. In die zin is de vraagstelling vrij compact. Naast een werkelijke inschatting door de teler van verbeteringsmogelijkheden, zal ook de motivatie van de teler om te verbeteren en te veranderen van invloed zijn op het ingevulde antwoord. Immers, iemand die niet gemotiveerd is, zal vaak ook weinig opties voor verbetering onderkennen. Toch is er voor gekozen om in de enquête niet meerdere specifiekere vragen te stellen. Hierdoor zou het aantal vragen te groot worden en het onderscheid voor telers zou niet of onvoldoende duidelijk zijn. Bovendien is het aannemelijk dat ook bij aparte vragen naar motivatie en verbeteringsmogelijkheden er bij telers toch verstrengeling van beide factoren zal optreden bij het beantwoorden ervan.

3.3 Vraag 2: Interessante onderwerpen

De tweede vraag inventariseerde de inhoudelijke interesse van de telers. De telers konden daarbij één of meerdere onderwerpen aankruisen. Eventueel konden zij zelf ook nieuwe onderwerpen toevoegen. De resultaten staan in figuur 3.3.

Figuur 3.3: Het percentage van de respondenten dat interesse heeft voor een onderwerp

Rassen wordt als interessant onderwerp veruit het meest genoemd. Maar liefst bijna driekwart van de telers geeft aan voor dit onderwerp warm te lopen. Als tweede eindigen de vrijlevende alen, die door bijna 60% van de telers genoemd worden. Daarna volgen de bemesting en *Phytophthora infestans*. Veel minder genoemd worden *Rhizoctonia solani*, rooibeschatiging en vocht.

De telers dragen zelf ook nog enkele onderwerpen aan (categorie 'anders'). Hier noemen zij veel specificaties van de problematiek rondom rassen en bemesting. Andere thema's zijn certificering,

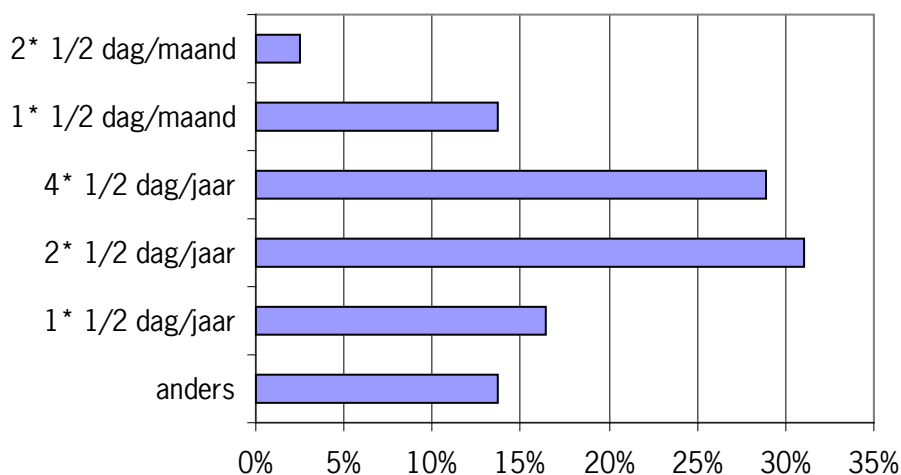
bodem(bewerking) en economisch rendement. Ook onkruidbestrijding wordt genoemd, evenals de behoefte aan een leesbaar jaarverslag en capabele bestuurders.

Slechts één procent van de telers vulde helemaal niets in bij deze vraag.

De uitkomsten van deze vraag kunnen zeker gebruikt worden bij de bepaling van de inhoudelijk agenda van Agrobiokon 3. Het ligt voor de hand dat onderwerpen als 'rassen' en 'vrijlevende alen' aan de orde moeten komen. Toch mag niet verondersteld worden dat die interesse-gebieden aangeduid door de telers, ook de enige gebieden zouden zijn waarop effect verwacht mag worden. Immers, telers hebben (net als eenieder) maar een beperkt referentiekader. Als zij een onderwerp als niet relevant beschouwen, wil dat niet zeggen dat het ook absoluut niet relevant hoeft te zijn. Goed mogelijk is, dat door de desinteresse van of onbekendheid bij de telers juist op deze gebieden de grootste steken vallen. Opvallend is bijvoorbeeld, dat juist onderwerpen als 'vocht' en 'rooibeschatiging' bij de telers laag scoren, terwijl ze door de experts worden geïdentificeerd als mogelijkheden voor sterke rendementsverbetering (zie werkplan Agrobiokon 3 2002, paragraaf 3.1.2). In die zin mag van experts van buitenaf worden verwacht, dat zij de bevindingen van deze enquête samen met hun eigen expertise gebruiken bij een juiste samenstelling van de inhoudelijke informatie die zal worden gecommuniceerd gedurende het project.

3.4 Vraag 3: Hoeveelheid te besteden tijd

De hoeveelheid tijd die telers willen investeren in Agrobiokon-activiteiten was het onderwerp van de derde vraag. Telers konden hierbij één van de vijf mogelijkheden aankruisen, of zelf een nieuwe mogelijkheid noemen. In figuur 3.4 staan de resultaten weergegeven.

Figuur 3.4: Het percentage van de respondenten dat een bepaalde hoeveelheid tijd wil besteden aan Agrobiokon.

De meeste respondenten (ruim 30%) geven aan twee keer een halve dag per jaar te willen besteden aan het project Agrobiokon. Echter, bijna 30% geeft aan 4 keer een halve dag per jaar te willen besteden en opgeteld blijkt 45% van de telers zelfs meer dan 4 keer een halve dag per jaar te willen besteden. Suggesties die telers zelf aandragen (anders) betreffen vaak de persoonlijke situatie. Relatief veel telers zeggen de meeste tijd te willen besteden in het winterseizoen, enkelen geven aan praktische zaken juist tijdens het teeltseizoen te willen behandelen.

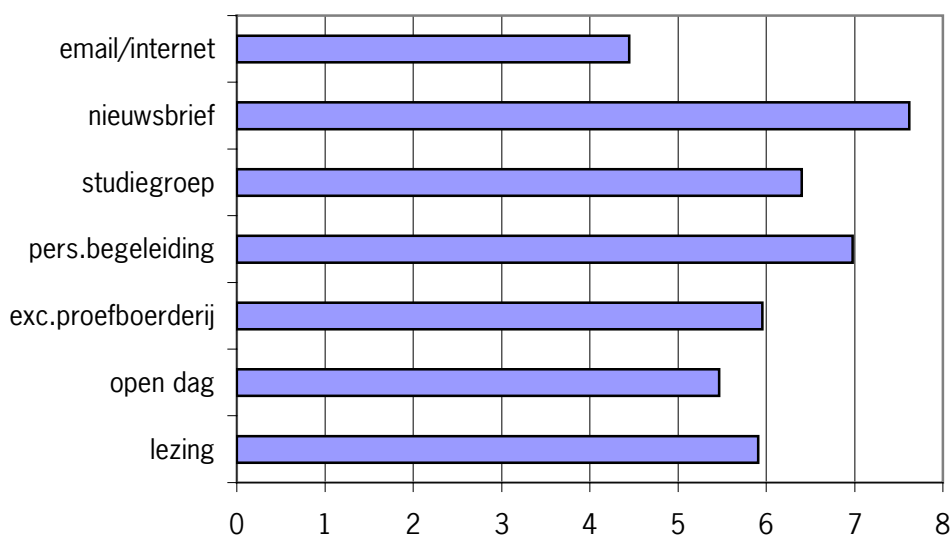
Opvallend is overigens wel dat 11% van de respondenten bij deze vraag niets invulde. Dat is duidelijk hoger

dan bij de overige vragen. De reden hiervoor is niet duidelijk.

Een echt intensief kennisproces tussen telers en projectmedewerkers kost natuurlijk erg veel tijd. Enerzijds stellen telers duidelijke grenzen aan de hoeveelheid tijd die ze willen besteden, anderzijds is het voor Agrobiokon 3 ook niet mogelijk om een zeer grote groep zeer intensief te begeleiden. In dat opzicht lijkt de optie om telers gemiddeld 4 keer een halve dag per jaar bij het project te betrekken een goede basis te zijn. Bij specifieke communicatieactiviteiten en of –vormen kan dan nog wel rekening worden gehouden met persoonlijke voorkeuren.

3.5 Vraag 4: Vorm van informatieaanbod

Naast het onderwerp en de hoeveelheid te besteden tijd, is ook de vorm waarin de informatie wordt aangeboden aan telers van belang. Gevraagd werd welke vorm van kennisaanbod men nuttig en welke minder nuttig vond. Bij deze vraag stonden een zevental vormen genoemd en ook was er de mogelijkheid voor telers zelf een vorm toe te voegen. Het was de bedoeling deze vormen van kennisaanbod te prioriteren. Die vorm met de hoogste prioriteit kreeg in de analyse 10 punten, de tweede op de ranglijst 9 etc. etc. In figuur 3.5 staan de verschillende vormen en hun gemiddelde scores tussen 1 en 10 punten.

Figuur 3.5: Prioritering van verschillende vormen van kennis- en informatieaanbod

Uit figuur 3.5 blijkt een nieuwsbrief het meest nuttig wordt gevonden, gevolgd door de persoonlijke begeleiding. E-mail en internet worden eigenlijk naar de reservebank verwezen, deze vorm scoort duidelijk lager dan de rest. Opmerkingen die telers nog toevoegen betreffen veelal de verwachting dat juist de interactie tussen en met collega telers erg leerzaam is. Zeven procent van de telers vulde bij deze vraag niets in.

Een nieuwsbrief is een relatief eenvoudige en extensieve manier om informatie over te brengen naar een grote doelgroep. Echter, de projectmedewerkers hebben bij een dergelijke werkvorm vrijwel geen zicht en of invloed op het handelen van de teler aan de hand van de geboden informatie. Anderzijds hebben telers ook maar beperkte mogelijkheden om het gebodene te bediscussiëren met een extern deskundige en met collega's en zo hun leereffect te vergroten.

Opvallend is dat persoonlijke begeleiding en het samen werken in een studiegroep ook redelijk goed scores. Dit zijn juist vormen die veel tijd en energie vragen van zowel telers als projectmedewerkers. Hierin is er wel meer ruimte voor discussie en uitwisseling van ervaringen, waardoor het kennis- en leerproces dat Agrobiokon met de zetmeeltelers wil ingaan, goed van de grond kan komen.

3.6 Vraag 5: Opmerkingen van telers

De laatste vraag bood de telers de mogelijkheid om op- aanmerkingen te plaatsen. Ongeveer 16% van de respondenten maakte hier gebruik van.

De opmerkingen die gemaakt worden zijn bijzonder divers. Enkel benutten de mogelijkheid om onderzoeksvragen met betrekking tot hun eigen bedrijfssituatie te formuleren. Anderen spuien hun onvrede over de uitbetalingsprijzen die Avebe heeft gerealiseerd de afgelopen jaren. Maar ook worden er handreikingen geboden aan de projectmedewerkers voor een goede invulling van het verdere proces. Zo wordt er benadrukt het vooral praktisch te houden, de informatie zo actueel mogelijk aan te bieden en bijvoorbeeld studiegroepen of lezingen niet te grootschalig aan te pakken, aangezien dat de onderlinge discussie niet bevordert.

De voltallige lijst met opmerkingen van telers is opgenomen in bijlage II.

3.7 Dwarsverbanden

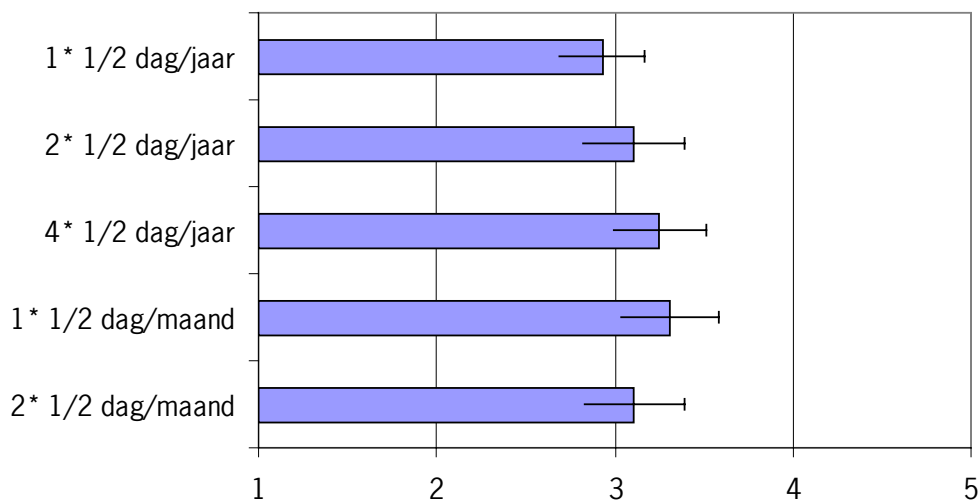
Naast de resultaten per vraag, is het ook interessant om te kijken of er duidelijke verbanden te leggen zijn tussen de antwoorden die telers bij de verschillende vragen gaven. Zo is te achterhalen of telers die bijvoorbeeld 'rassen' als interessant onderwerp hebben aangemerkt, een voorkeur hebben voor een bepaalde communicatievorm en of ze veel of juist weinig tijd willen besteden aan Agrobiokon. Echter, omdat een volledig overzicht zeer veel combinaties betreft, beperken we ons hier tot een korte beschrijving van de bevindingen, met alleen een grafische weergave als dat voldoende interessant is. In de bijlagen (III) vindt u alle gegevens.

Relatie tussen mogelijkheden voor verbetering enerzijds en onderwerp, werkvorm en tijdsbesteding anderzijds.

Het is niet mogelijk om een duidelijke relatie te leggen tussen de hoeveelheid mogelijkheden voor verbeteringen die mensen menen te hebben, en een onderwerp van interesse. De antwoorden van respondenten op de vraag naar motivatie en de inschatting van mogelijkheden (vr.1) lijken niet te verschillen voor de interessante onderwerpen (vr.2).

Het lijkt zo te zijn dat hoe meer tijd men wil besteden aan Agrobiokon, men ook iets meer mogelijkheden voor verbeteringen ziet. Die trend wordt echter niet doorgetrokken; diegenen die de meest tijd willen besteden scoren juist weer lager bij de vraag naar hun inschatting van mogelijkheden. Bovendien zijn de verschillen te klein om werkelijk onderscheid te kunnen maken (figuur 3.6).

Op zichzelf zou het niet onlogisch zijn als mensen die veel tijd willen besteden ook meer mogelijkheden voor verbeteringen zien. De motivatie van deze mensen zou namelijk hoger kunnen zijn. De resultaten kunnen die verwachting toch niet met voldoende zekerheid bevestigen.

Figuur 3.6: Hoeveel mogelijkheden voor verbeteringen zien diegenen die aangeven X tijd te willen besteden? (de foutbalken geven de standaarddeviatie weer)

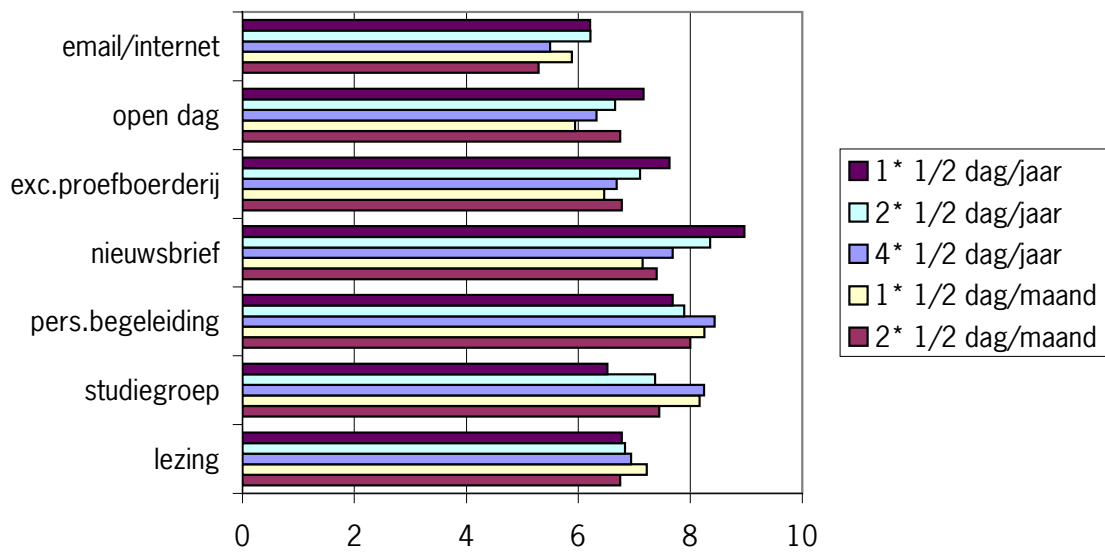
Diegenen die een studiegroep en email-internet als meest nuttige communicatievorm hebben geïdentificeerd lijken iets meer mogelijkheden te zien voor verbeteringen van hun teelttechnische resultaten. Mensen die de voorkeur geven aan een lezing lijken juist minder mogelijkheden te zien. Maar ook hier zijn de verschillen erg klein en kunnen geen uitspraken met grote zekerheid gedaan worden.

Relatie tussen keuze voor een onderwerp, werkvorm en of tijdsbesteding

Het is moeilijk de verschillen aan te geven tussen de hoeveelheid tijd die telers willen besteden met een voorkeur voor bepaalde onderwerpen. Over het algemeen betreft het zeer kleine verschillen van hoog uit enkele procentpunten. In ieder geval is er niet een combinatie die heel erg opvalt. Ook zijn er geen grote verschillen vast te stellen wat betreft de voorkeur voor een bepaalde communicatievorm bij een specifiek onderwerp.

Uit figuur 3.7 blijkt dat de mensen die zeggen slechts één keer een halve dag per jaar te willen besteden, de nieuwsbrief de hoogste prioriteit geven als communicatievorm. Dat lijkt logisch, aangezien de nieuwsbrief een extensieve informatiebron is waar een lid van de doelgroep niet veel tijd in hoeft te investeren.

Daarentegen is het niet zo dat die mensen juist veel tijd te willen besteden aan Agrobiokon 3 (tot twee keer een halve dag per maand), de intensievere vormen van communicatie heel duidelijk prefereren. Zij spreiden hun tijd blijkbaar liever uit over meerdere (intensieve en extensieve) communicatievormen.

Figuur 3.7: Welke vorm van communicatie prefereren diegenen die aangeven X hoeveelheid tijd te willen besteden?

4 Ten slotte

4.1 Conclusies

-De respondenten geven aan normaal tot veel mogelijkheden te zien voor verbeteringen van hun teelttechnische resultaten.

-De rassenkeuze wordt door de telers als meest interessant onderwerp geïdentificeerd. Ongeveer 75% van de respondenten noemt dit onderwerp. Ook vrijlevende alen (60%) en bemesting (55%) worden veel genoemd.

-De minste interesse is er voor '*Rhizoctonia solani*' (25%), rooibeschatiging (22%) en vocht (21%).

-Bijna de helft (45%) van de telers geeft aan 4 of meer halve dagen per jaar te willen besteden aan Agrobiokon 3.

-Een nieuwsbrief wordt door de telers het meest nuttig gevonden als communicatievorm voor Agrobiokon 3. Email en of internet daarentegen wordt gemiddeld als minder nuttig gezien.

-Er blijkt geen verband te zijn tussen de inschatting van mogelijkheden tot verbetering in de zetmeelaardappelteelt en de voorkeur voor bepaalde onderwerpen, communicatievormen en of de hoeveelheid tijd die de telers zeggen te willen investeren.

-Uit de gegevens is af te leiden dat telers geen of nauwelijks een voorkeur hebben ten aanzien van tijdsbesteding of communicatievorm, passend bij een bepaald onderwerp van interesse.

-Tellers die aangeven slechts één halve dag per jaar te willen besteden aan Agrobiokon 3, lijken een voorkeur te hebben voor een nieuwsbrief. Diegenen die wel twee halve dagen per maand willen besteden, willen hun tijd verspreiden over meerdere communicatievormen.

-Algemeen lijkt de enquête een redelijk helder beeld te geven van de vragen en wensen van de doelgroep van Agrobiokon 3. In die zin is de eerste doelstelling (zie hoofdstuk 1) in voldoende mate gerealiseerd.

4.2 Aanbevelingen

Voor het kennis- en ontwikkelingstraject dat Agrobiokon 3 samen met de aardappelzetmeeltelers wil inslaan is het gunstig dat de geënquêteerde telers gemiddeld normaal tot veel mogelijkheden zien om hun teelttechnische resultaten verder te verbeteren. Een dergelijke instelling biedt perspectief om verbeteringen ook daadwerkelijk te realiseren.

De telers geven duidelijk aan dat zij de rassenkeuze van eminent belang vinden, evenals de problematiek rondom de vrijlevende alen. De projectmedewerkers zullen aan deze onderwerpen dus de nodige aandacht moeten schenken. Desalniettemin blijft het belangrijk voor de projectmedewerkers om naast de wens van de telers, de relatief onafhankelijke eigen expertise te gebruiken bij het vaststellen van de inhoudelijke agenda van het programma.

Uit de resultaten van de enquête blijkt dat de respondenten veel waarde hechten aan een nieuwsbrief. Zij zien dit als een relatief eenvoudige maar zeer efficiënte manier van kennisverspreiding. De ontwikkeling van een dergelijk communicé strekt dan ook tot aanbeveling. Ook blijkt dat bijna de helft van de telers bereid is vier of meer halve dagen per jaar te investeren in Agrobiokon 3. Dat geeft natuurlijk nog veel meer mogelijkheden voor wat betreft intensievere communicatievormen zoals persoonlijke begeleiding en studiegroepen. Wel is het natuurlijk van belang dat bij dergelijke initiatieven ook diegenen worden benaderd die aangeven daarin geïnteresseerd te zijn.

In hoeverre de tweede doelstelling, zoals geformuleerd in hoofdstuk 1, ingevuld zal worden, moet nog blijken in het verdere traject van Agrobiokon 3. Een vertrouwensrelatie is geen automatisch gevolg van de enquête zelf, maar bovenal een resultaat van de manier waarop de projectmedewerkers invulling weten te geven aan de vragen van de telers. Gelet op de redelijke respons en de vele constructieve opmerkingen van telers lijkt met de enquête de in de doelstellingen genoemde eerste stap naar een dergelijke relatie wel gezet te zijn.

Bijlagen

- I Vragenlijst
- II Opmerkingen telers
- III Data dwarsverbanden

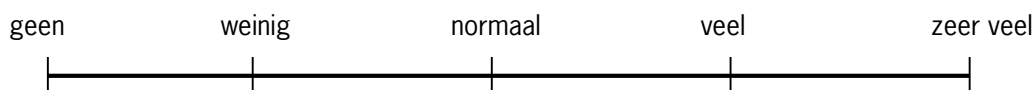
I Vragenlijst

Agrobiokon wil met u werken aan een flinke verbetering van het rendement van de zetmeelaardappelteelt. We willen graag weten wat u interesseert, zodat we daar onze activiteiten op kunnen afstemmen.

U kunt dit formulier terugzenden in de bijgevoegde retourenvelop.

Lev.nr. / HPA code
Naam:
Adres
Postcode / woonplaats:
Telefoon:

Ziet u op uw bedrijf mogelijkheden voor het verbeteren van de teelttechnische resultaten van de zetmeelteelt?
(Zet een kruisje op de balk tussen 'geen' en 'zeer veel')

Voor welke onderwerpen heeft u interesse?

(Wilt u de voor u interessante onderwerpen aankruisen? U mag zo veel onderwerpen aankruisen als u nodig vindt en u mag de lijst zelf aanvullen.)

- Vochtbeschikbaarheid op perceelsniveau
- Rassenkeuze
- Pootgoedvermeerdering
- Groeikracht pootgoed
- Gezondheid pootgoed
- Rhizoctonia
- Bemesting
- Bijbemesting stikstof
- Phytophthora
- Vrijlevende alen
- Beperking rooibeschatiging
- Bewaring van zetmeelaardappelen
- Bewaring van pootgoed

.....
.....

Z.O.Z.!

Hoe vaak zou u tijd willen besteden in het project Agrobiokon aan deze onderwerpen?

(Wilt u uw voorkeur aankruisen of eventueel zelf iets invullen?)

- 2 keer per maand
- 1 keer per maand
- 4 keer per jaar
- 2 keer per jaar
- 1 keer per jaar
- anders, nl.

Welke vorm van kennisaanbod vindt u nuttig en welke manier vindt u niet of minder nuttig?

(Wilt u de mogelijkheden nummeren van 1 t/m 8, waarbij nr. 1 uw grootste voorkeur heeft, nr. 8 de minste. Eventueel kunt u zelf ook een mogelijkheid toevoegen)

kennisaanbod	voorkeursnummer
lezingen	
studiegroepen	
persoonlijke begeleiding	
nieuwsbrief	
excursie naar de proefboerderij	
open dagen	
email en of internet	
anders, nl. ...	
anders, nl. ...	

Indien u verder nog opmerkingen of vragen heeft, kunt u die hieronder kwijt:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wilt u dit formulier voor 15 november 2002 terugsturen in de bijgevoegde voorgefrankeerde retourenvelop?

Faxen kan eventueel ook: 0320-230479 t.a.v. dhr. A. Veerman

Hartelijk dank voor uw medewerking. U hoort ervan!

Projectteam Agrobiokon

II Opmerkingen telers

Hieronder alle opmerkingen die telers noteerden bij de laatste vraag van de enquête. De opmerkingen zijn overgenomen zoals ze ook genoteerd zijn op het formulier

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uit eerder gedaan onderzoek t.a.v. bewaarverliezen in bew. Schuren tot wel 15% ben ik van mening dat de huidige lengte van de Campagne te lang is.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ik heb de laatste 25 jaar meegedaan aan alle mogelijke vormen van stiediegroepen, teeltgebegeleiding ets. Ik ben er mee een "beetje"moe van. Het rendement wordt in hoge mate bepaald door AVEBE en de politieke besluitvorming (EU). Prijs is in 2002 lager dan in tachtiger jaren. Het inschatten van je opbrengst is het belangrijkste! Heb je te laat ingeschat dan laat je inkomsten liggen. Heb je te hoog ingeschat dan wordt je je aardappelen niet kwijt!
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ik heb met name behoefte aan info hoe de prijs ontwikkeling zal verlopen na afschaffing van de EU compensatie. Hoe kan ik voor 3 a 4 € cent fabrieksaardappelen telen of gaat en kan AVEBE dit compenseren tot het niva van dit moment.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ik zou er graag wat van willen lezen en er dus aan mee doen. Als er iets beters uit komt dan bij het programma van optimaal want dat is alleen maar papier invullen, daar wordt je niet wijzer van!
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Eigen pootgoedteelt nodig of niet voor een bedrijf van 10-11 hectare zetmeelaardappelen. Geen Bewaarplaats Geen heftruck + transporteur e.d.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Voormalers opgegeven maar niet geaccepteerd Bemesting aangepast voor Seresta voormalers. AVEBE is veel te laat met uitslag of men voormalers kan leveren of iet. Als je er niet bij bent kan je de bemesting nit meer aanpassen.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Afname systeem doorlichten, grotere partijen 60 ton per uur ophalen.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wij hebben meegedaan met optimeel 2001, maar door de slechte begeleiding van de heer Wolf is dat verloren tijd geweest.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hoe te handelen in 't vroege voorjaar met aard in ijzeren kisten in de schuur zonder ventilatie kisten staan tegen elkaar aan en niet op elkaar. B.v. tweemaal omstorten met een kiem van bijv. 1 cm? Of 1 maar omstorten met een kiem van bijv. 5 cm? Er wordt vanaf 1 oktober tot 1 maart niet geventileerd er zit wel los stro op in de winter.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het is geen kwestie van voldoende informatie maar van kennisaanbod. Meer onderzoek
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Is het niet beter dat de hele aardappelteelt op een bedrijf wordt meegenomen in de saldoberekening. Totale opbrengst van een teeltjaar delen door de ha die opgegeven zijn in april. Nu zie je vaak het beste ras op het beste stukje grond zonder kopakkers; noem maar op wordt vergeleken.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Draai reeds mee in KOD project onder leiding van Gerrit Ollerman en Klaas de Jong.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ E-mail van deskundige mensen bedoel ik daarmee, dat er bijv. een bericht verzonden kan worden die van belang kan zijn voor het gewas (of pootgoed)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Telers hebben de laatste jaren veel inspanningen geleverd om de teelt te optimaliseren. Om het saldo te verbeteren is het volgens mij hard nodig dat AVEBE zelf orde op zaken stelt. Divisies die niet renderen afstoten en dan maar minder aardappelen verdraaien voor een betere prijs, desnoods in 1 fabriek.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mijns inziens wordt de pootgoedmarkt voor zetmeelaardappelen vrijwel geheel richting AVEBE/Averis getrokken, vraag hierbij is uiteraard of hier nog sprake is van een markt. Als AVEBE eisen stelt aan raseigenschappen, en zetmeelkwaliteit en hierdoor een sturende werking wil op de pootgoedkeuze en markt zal heir naar mijn mening ook een lagere pootgoedprijs bij horen. Bijvoorbeeld kostprijs pootgoed plus handelsmarge passend bij deze bijna monopoliepositie
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Alstublieft geen kosten aan verbinden. Bijvoorbeeld: Buiten certificering kosten € 150 doel is goed maar kosten te hoog. Prijzen gaan omlaag zowel van aard. Als bieten.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Persoonlijke informatie
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wat zijn de kosten van dit project per deelnemer. Worden de studiegroepen regionaal of over het gehele AVEBE gebied gehouden?
<ul style="list-style-type: none"> ▪ We gaan er vanuit dat open dagen bezoeken proefboerderij ook in de toekomst worden georganiseerd.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tijdstip van leveren eerder bekend maken i.v.m. perceelskeuze en rassen.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ook het afname schema dient te worden herzien. (met de bijbehorende vergoedingen) Ondergetekende levert in de maanden sept en okt geen aard. Voorjaar 2003: afnameschema 2002 evalueren uitleg in informa waarom

namalers wel vergoeding en voormalers niet.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wel eens gedacht aan akkerbouwers die nog een baan buitenshuis hebben en niet willekeurig zomaar een halve of gedeelte van de dag vrij kunnen maken?
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Informatie die bekend is eerder over berichten en niet als het punt al voorbij is.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Waarom moet de aankoop en vermeerdering van pootgoed zo duur zijn?
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Doe al jaren mee met optimeel en KOD groep AVEBE. Vind het een leerzame zaak en begin door de jaren heen vruchten van te plukken.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Informatie per post zoals INFORMA van AVEBE. Zulke informatie lees je in eigen tijd en ik lees graag en veel en je hebt dan de keuze tussen de onderwerpen waar je belang bij hebt.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vraag 4 is afhankelijk van het onderwerp
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bij het bewaren van zetmeelaardappelen is het dauwpunt belangrijk. Enkele jaren geleden werd het dauwpunt vermeld in de regionale weersberichten bij Radio Drenthe tussen 12 en 13 uur. Nu is dit niet meer zo. Ik vind dit een groot gemis kunt uer iets aan doen om dit toch weer mogelijk te maken.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ondergetekende zou graag deelnemen aan een studiegroep in de buurt.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ik ben reeds deelnemer aan het project kennisoverdracht.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vraag/vaststelling: de pootaardappelen zijn niet meer zo als vroeger wegens bewaarbaarheid. Ze rotten zo weg. Wegens ook te weinig keus in bepaalde gebieden. Ze moeten gekruist worden met bijv. Producent totdat ze toch de cijfer 8 t/m 10 halen voor alle ziekten. Vanuit de achterhoek zijn we veel reistijd kwijt, dus studiegroepen van deelnemers uit de regio.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ T.a.v. pootgoed: komt dit alleen van bemesting met Kali of Fosfaat of Stikstof of poot en rooitijd.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ AVEBE slooft zich uit met teeltbegeleiding en teeltregistratie, uiteraard op onze kosten. Dat u nog probeert om een nuttige besteding te vinden voor de F. 50,- heffing per ha die ons wordt opgelegd is te prijzen. Het is betreurenswaardig dat HPA/LTO deze heffing nog steeds laar voortbestaan. Proefboerderijen doen (te) veel goed onderzoek.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Persoonlijke begeleiding via de begeleider van optimeel.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kennis dient effectief over gebracht te worden. Weinig tijd hoog rendement kennisoverdracht. Studiegroepen heeft vaak als nadeel dat ieder zijn verhaal wil vertellen zonder dat dit wat toevoegt
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Indeling voor levertin van de campagne en de namalersregeling.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bewaring en leveringsschema voor de campagne.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nuttig om in studiegroep (klein) met werkelijke cijfers en punten te vergelijken en eventueel resultaten te verbeteren.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gaarne aandacht voor grondbewerking. Door het aardappelland niet te ploegen heb ik perslijk prima resultaten bereikt ten eerste veel minder grond en kluiten en goede structuur voor de grond.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ De bijeenkomsten niet in te grote groepen doen.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ik snap er geen biet van dat ik geen begeleiding ontvang terwijl ik duidelijk aangegeven heb wel mee te willen doen.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Veel voormalers vaak te vroeg rooien blijft opbrengst achter waar geen vergoeding voor gegeven wordt.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Alles is belangrijk, maar heb niet overal tijd voor.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rendementsverbetering bij AVEBE zelf!
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wij telen aardappelen op zeer droge zandgrond. Men moet het kennisaanbod niet alleen per ras/bewaring/alen maar ook per grondsoort aanbieden. (meer aandacht per grondsoort, daar zitten de grote verschillen)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zelf deelnemer kennisoverdracht zeer positief en leerzaam
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wat is rendementsteelt? +/- 40 ton met 520 OWG ziekte vrij dat kan hoe? Ras phytophthora resistent, geen stikstof, geen kali af na minimaal (rooibeschatiging). Natuur bekwame grond poten, mechanisch onkruid bestrijden, natuur afstemmen rendement, kosten besparen N+ spruiten en betere harder bewaar product (bij mij in de praktijk)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Meer informatie boeren onderling. Uitwisseling van ervaringen.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wegens drukte elders moet ik dit formulier invullen aangepast aan andere zaken die spelen. Ik hoop dat het anders wordt en dan veranderd veel van de keuze gemaakt bij vraag 3 en 4. Persoonlijke begeleiding is namelijk het best voor een goed resultaat. Verder ben ik erg geïnteresseerd in certificering, maar heb hier helaas weinig tijd voor.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wij hebben zelf aan studiegroep deelgenomen. Uit onze ervaring als zeer positief ervaren om discussie met collega's te voeren en te kijken hoe collega's met de zetmeelaardappelen omgaan.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hoe kunne we rekening houden met het nieuwe tarreringsysteem wat betreft suiker en eiwitgehalte.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wat moeten wij nog doen? Dat het nog renderend is want als er geen massa is, is het niet lonend en te veel massa wordt afgestraft.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kosten zo laag mogelijk houden!!
<ul style="list-style-type: none"> ▪ AVEBE heeft het steeds over rendement verbetering. Steeds word de akkerbouwer hier op gewezen, maar AVEBE zou een keer moeten komen met een beter prijs voor zetmeel. Want als je de prijs vergelijkt met 30 jaar terug is dt toch een treurige zaak. Zeker als je kijkt wat voor steun hier op zit.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Afname naar de fabriek moet ook correct gebeuren, m.a.w. niet steeds de nummers opschuiven.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ik zou graag een methode willen weten er om precies voldoende zetmeel te kunnen leveren i.v.m. quotum
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vooral gezien hoe het niet moet.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Persoonlijk word ik wat narrig over de term rendementsverbetering. Het is net alsof de boeren maar wat aanrommelen. Voor mijn bedrijf geldt dat ik net zoals veel bedrijven niet veel meer aan de opbrengst en kosten kant kan verbeteren. Als ik dan het rendement van fabrieksaardappelen bekijk, dan kom tot de conclusie dat AVEBE maar eens een keer wat meer voor de fabrieksaardappel moet betalen. De prijs van de fabrieksaardappel is in de laatste 30 jaar nooit gestegen, terwijl de kosten minstens verdrievoudigd zijn. Het is toch eigenlijk schandalig dat AVEBE zelf niet meer kan betalen voor een grondstof wat uniek is in zijn soort. Volgens mij kan AVEBE nog veel leren van de bedrijfsvoering op veel akkerbouwbedrijven.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ik zit op dit moment in een studiegroep. Ik heb geen interesse in nog meer tijd in rendementsverbetering te steken.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mijn voorkeur gaat uit naar een nieuwsbrief die even de problemen aanstipt die zich voor kunnen doen op een bepaald traject van het groeiseizoen. Bij voorkeur middels e-mail: Aandachtspunten aangeven.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kunnen de bijeenkomsten/lezingen zo veel mogelijk in het winterseizoen plaatsvinden? Dit met het oog op de werkdruk in het groeiseizoen.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nu de pootgoedhandel in de toekomst via Averis gaat lopen hoop ik wel dat het pootgoed redelijk betaalbaar blijft, want de prijzen liegen er de laatste jaren niet om.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ AVEBE zou beter al haar energie kunnen stoppen in het verbeteren van háár rendement. De echte problemen worden gecamoufleerd door te suggereren dat het rendement bij de teler zo slecht zou zijn. 10% meer rendement bij AVEBE brengt meer op dan 10% meer rendement op bedrijfsniveau.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Door de vakliteratuur goed bij te houden en regelmatig contact met teeltbegeleiders is voor mij de belangrijkste vorm van informatie "bijscholing"
<ul style="list-style-type: none"> ▪ We roepen al jaren aardappel opbrengst moet naar 50 ton/ha veldgewicht. Af en toe is er eens een perceel bij die dit benader in opbrengst. Om structureel 50t/ha op bedrijfsniveau te komen, moet er nog veel werk verzet worden binnen AVEBE telers in het gebied. Te veel telers haken momenteel af omdat rendabele aardappelteelt in hun ogen niet meer denkbaar is. Geen opbrengst verhoging + veel meer chemie kosten + aardappelprijs die elk jaar 3% daalt (inflatie)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Binnen alle groepen en/of vergelijkingen is eerlijkheid van belang. Je hoort iedereen over 45 ton veldgewicht en nog meer en toch is het AVEBE gemiddelde nog geen 40 ton. Ik vind een studiegroep dan ook wel goed maar dan alleen om rond te kijken bij anderen, bij KARNA e.d.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Groep grootte bij lezingen e.a. is vaak veel te groot. Mogelijkheden tot goede discussie of goede uitleg is dan niet meer mogelijk.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Waarom pootgoed vermeerdering in loonwerk vorm. Zo wordt bekritiseerd het is een goede zaak.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het valt mij op dat wetenschappers hun eigen stokpaarden berijden. Bijv. Phythophthora bestrijding deed ik indertijd op valplekken met DNOC behalve de burens geen deskundigen gezien dit irriteert mij daardoor heb ik geen hoge pet op van wetenschappers.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ open dagen en inschuur c.q. rooidemonstraties te herhalen op meerdere data zodat telers ruimer in de gelegenheid komen voor bezoeken van. Men kan op eigen bedrijf bezig zijn met het rooien van een leveringsnummer.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bij vraag 4 zijn meerder mogelijkheden wat de voorkeur is. Via internet of nieuwsbrief werkt goed en kost weinig tijd. Met studiegroepen kan men met anderen van gedachten wisselen maar kost wel veel meer tijd.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gedeeltelijk een lezing vervolgens kijken bij collega's met 15, 25 en 50 ha aardappelen en daar de bemesting het poten en bewaren bespreken. Graag zou ik een proef zien met een beddenteelt van aardappelen.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kunt u niet beter alles op internet plaatsen, dan kunnen we kijken wanneer het ons past. Bespaard u en ons veel tijd.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ik doe al jaren mee aan Optimeel daar wou ik het voorlopig maar bij houden.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Voor u is mijn terugzending van weinig belang aangezien ik bezig ben om mijn bedrijf af te stoten. Dit wegens mijn leeftijd (78 jaar)

III Data voor dwarsverbanden

Tabel III.1: Relatie tussen inschatting van mogelijkheden tot verbetering en onderwerp van interesse

	Vocht Ras- sen	Vermeer- dering pg	Groei- kracht pg	Gezond- heid pg	Rhy- zoc	Bemes- ting	N bij- mesting	Phytoph- thora	alen (vrijl.) Rooibescha- -diging	bewaring ep	bewaring pg	anders 1	anders 2		
Gem	3,09	3,14	3,21	3,15	3,16	3,20	3,20	3,19	3,15	3,11	3,21	3,15	3,17	3,06	2,85
Stdev	0,51	0,58	0,62	0,56	0,58	0,52	0,54	0,54	0,58	0,57	0,50	0,51	0,59	0,75	0,71

Tabel III.2: Relatie tussen inschatting van mogelijkheden tot verbetering en tijdsbesteding

	2* 1/2 dag/maand	1* 1/2 dag/maand	4* 1/2 dag/jaar	2* 1/2 dag/jaar	1* 1/2 dag/jaar	anders niets ingevuld		
Gem		3,11	3,31	3,25	3,11	2,93	3,05	2,72
Stdev		0,60	0,56	0,51	0,57	0,47	0,63	0,72

Tabel III.3: Relatie tussen inschatting van mogelijkheden tot verbetering en communicatievorm

	lezing	studiegroep	pers.begeleiding	nieuwsbrief	exc.proefboerderij	open dag	email/internet
Gem	2,74	3,20	3,02	2,81	2,88	2,77	3,11
Stdev	1,00	0,71	0,88	0,94	0,86	0,93	0,71

Tabel III.4: Relatie tussen tijdsbesteding en onderwerp van interesse

	Vocht Ras- sen	Vermeer- dering pg	Groei- kracht pg	Gezond- heid pg	Rhy- zoc	Bemes- ting	N bij- mesting	Phytoph- -thora	alen (vrijl.) Rooibe- schadiging	Bewa- ring ep	Bewa- ring pg	Andere int 1	Andere int 2	Niets ingevuld		
2* 1/2 dag/mnd	3%	2%	3%	3%	2%	2%	2%	3%	2%	3%	3%	3%	3%	2%	0%	0%
1* 1/2 dag/mnd	17%	13%	11%	15%	12%	15%	15%	13%	12%	12%	13%	14%	12%	13%	7%	0%
4* 1/2 dag/jaar	25%	26%	28%	26%	26%	27%	28%	26%	25%	26%	27%	27%	26%	30%	29%	0%
2* 1/2 dag/jaar	26%	24%	30%	27%	27%	23%	24%	24%	29%	27%	29%	29%	31%	20%	29%	0%

1* 1/2 dag/jaar	14%	14%	9%	10%	12%	11%	12%	15%	14%	14%	8%	11%	12%	7%	7%	0%
Anders	9%	11%	13%	13%	12%	14%	11%	9%	10%	11%	13%	10%	13%	22%	14%	0%
Niets ingevuld	6%	9%	6%	7%	8%	8%	8%	9%	7%	7%	7%	6%	5%	7%	14%	100%

Tabel III.5: Relatie tussen communicatievorm en onderwerp van interesse

	Vocht	Ras- sen Vermeer- dering pg	Groei- kracht pg	Gezond- heid pg	Rhy- zoc	Bemes- ting	N bijmes- ting	Phytho- thora	alen (vrijl.)	Rooibe- schadi- ging	bewaring ep pg	bewaring pg	and- ers 1	and- ers 2	niets inge- vuld	
Lezing	7,06	6,88	6,50	6,98	6,97	6,87	7,04	7,02	6,88	6,96	6,89	6,94	7,02	6,63	7,00	5
Studie- groep	7,38	7,54	7,27	7,45	7,20	7,52	7,74	7,80	7,39	7,59	7,72	7,60	7,46	8,33	8,91	7
Pers.beg elei- ding	8,27	7,96	8,13	8,14	8,18	8,38	8,24	8,08	7,98	8,09	8,16	8,10	7,86	8,50	9,10	6
Nieuwsb rief	8,19	8,11	7,97	8,06	8,26	7,94	8,00	8,04	8,18	8,01	8,03	8,01	8,28	7,66	8,45	4
Exc.- proef- boerderij	6,94	6,94	6,75	6,79	6,91	7,04	6,81	6,59	6,96	7,08	6,77	6,74	7,11	6,70	8,00	8
Open dag	6,57	6,55	6,26	6,34	6,42	6,46	6,42	6,32	6,68	6,64	6,69	6,58	6,43	6,57	7,11	9
Email/ internet	6,12	5,96	5,95	6,33	5,97	5,78	5,87	6,25	6,03	5,88	6,00	5,73	5,81	6,46	5,75	10
Andere vorm 1	4	9	1	6	2	3	8	4	7	8	5	3	3	2	1	0
Andere vorm2	0	1	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0
Niets ingevuld	4	10	8	7	7	9	16	12	15	13	8	7	7	3	2	38

Tabel III.6: Relatie tussen communicatievorm en tijdsbesteding

	2* 1/2 dag/mnd	1* 1/2 dag/mnd	4* 1/2 dag/jaar	2* 1/2 dag/jaar	1* 1/2 dag/jaar	anders	niets ingevuld	
Lezing	6,75	7,22	6,95	6,83	6,78	6,80	6,73	
Studiegroep	7,44	8,17	8,25	7,37	6,52	7,53	7,17	
Pers.begeleiding	8,00	8,25	8,43	7,90	7,69	8,04	7,92	
Nieuwsbrief	7,40	7,15	7,68	8,36	8,97	8,06	8,63	
Exc.proefboerderij	6,78	6,46	6,68	7,10	7,63	6,83	7,50	
Open dag	6,75	5,94	6,33	6,66	7,17	6,64	6,83	
Email/internet	5,29	5,89	5,50	6,22	6,21	6,13	6,44	
Anders 1	0	2	1	3	0	5	0	
Anders 2	0	0	0	1	0	0	0	
Niets ingevuld	0	1	0	0	1	1	59	